

virtuous specialist, who is trained (educated) in educational institutions of Ukraine, has led to changes in Ukrainian educational legislation. In accordance with Article 42 of the Law of Ukraine "On Education", adopted in 2017, for the first time in the legal circulation of the state introduced the concept of "academic integrity". **The relevance of the research topic** is that the integration changes in the public life of Ukraine, which are caused by the signing of the Agreement with the EU, have led to significant changes in Ukrainian legislation relating to education. The new Law of Ukraine "On Education", which contains new requirements for educational standards, in particular, within the framework of Article 42 of this Law. In our opinion, the analysis of the concept of "academic integrity" and regulatory documents on the implementation of this article in the Free Economic Zone seem interesting. **The purpose of the article.** Analyze the legal documents for the implementation of issues of academic integrity in higher education institutions, in particular in the Dnieper Academy of Civil Engineering and Architecture. **Conclusions.** The Free Economic Zone, in particular the Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture, has successfully adopted legal documents on academic integrity in accordance with Ukrainian legislation and is moving forward to implement the basic principles of academic integrity by developing implementation mechanisms.

Keywords: *academic integrity; law "On education"; normative-legal maintenance; normative-legal regulation*

Постановка проблеми. В умовах сучасного розвитку суспільства все частіше стає актуальною необхідність підвищення якості підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних кадрів, що не тільки володіють глибокими фундаментальними знаннями, а й здатні самостійно і творчо виконувати професійні завдання, усвідомлювати особистісну і суспільну значимість професійної діяльності, можуть нести відповідальність за її результати та бути доброчесними у своїх діях. Запит українського суспільства на відповідального та доброчесного фахівця, якого готують (виховують) в освітянських закладах України, спричинив зміни українського освітянського законодавства. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту», прийнятого у 2017 році, вперше в нормативно-правовий обіг держави введено поняття «академічна доброчесність».

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що інтеграційні зміни в суспільному житті України, викликані підписанням Угоди з ЄС, зумовили суттєві зміни в українському законодавстві, яке стосується освіти. Новий Закон України «Про освіту» [19], який містить нові вимоги до стандартів освіти, зокрема, у межах ст. 42 цього Закону. На нашу думку, цікавим видається аналіз поняття «академічна доброчесність» та нормативно-правові документи щодо реалізації цієї статті у ЗВО.

Аналіз досліджень. Проблемні питання академічної доброчесності та її нормативно-правового регулювання на теренах української освіти досліджують чимало

науковців, зокрема, М. Дойчик [2], О. Кульчицька [6], Р. Мельник [7], Г. Ульянова [22], О. Харитонova [23] та ін. Підтверджують небайдуже ставлення українських освітян-науковців до проблем та викликів, пов'язаних з академічною доброчесністю, численні науково-практичні конференції, закордонні стажування тощо [1].

Мета статті. – Проаналізувати нормативно-правові документи реалізації питань академічної доброчесності у закладах вищої освіти, зокрема, у Придніпровській академії будівництва та архітектури.

Виклад основного матеріалу. Порушення питань академічної доброчесності, залучення цього поняття до законодавчої бази України, на думку більшості науковців, що досліджують окреслену тему [20], спричинили чимало факторів, серед яких слід зазначити такі:

1. Загальна криза суспільства, що характеризується толерантністю до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства й етичних норм.

2. Сформована керівниками держави загальноукраїнська суспільна психологія «какая різниця», яка стала основною причиною байдужості у ставленні до численних порушень законодавства й етичних норм.

3. Відірваність вищої освіти і науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці. Орієнтація вищої освіти на кількісні показники («вал»), папери, дипломи тощо, а

не на якість, конкурентоздатність, корисність для суспільства тощо.

4. Проблеми законодавства. Насамперед, норма чинного Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ст. 1, п. 22), за якою «науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідницьку роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову тощо» [18]. Ця норма існує принаймні з 1991 року і є підставою для створення систем оцінювання наукової діяльності науковців, закладів вищої освіти та наукових установ за формальними кількісними показниками (кількість публікацій, кількість аркушів), а не за рівнем, якістю і впливом результатів досліджень.

5. Низький рівень фінансування закладів вищої освіти і як наслідок обмежене планування часу викладача. Відсутність у навантаженні індивідуальної роботи зі студентом, часу для перевірки письмових робіт, що власне зумовлює зниження якості навчання.

6. Відсутність законодавчо встановлених вимог і усталених процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності.

7. Внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень.

8. Поява нових технологій, що значно полегшують копіювання чужих робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень комп'ютерним моделюванням та правдоподібними оцінками, редагування графічних, відео- та

аудіоматеріалів тощо.

Усі ці проблеми зумовили появу у законодавстві України поняття академічної доброчесності. У законодавчий обіг дефініцію «академічна доброчесність» уведено Законом України «Про освіту». Це поняття визначається законом як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [19]. Хоча Закон відносить академічну доброчесність до категорій етичних вимог, п. 2 ст. 42 цього закону визначає обов'язкове дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками і трактує як:

- «посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання» [19].

Також цей закон чітко регулює дотримання академічної доброчесності і здобувачами освіти, передбачаючи (ст. 42, п. 3):

1) «самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

2) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

3) дотримання норм законодавства про

авторське право і суміжні права;

4) надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації» [19].

Частина 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» визначає такі основні види порушень академічної доброчесності: академічний плагіат — «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [19].

Серед дослідників та законодавців існує багато різних визначень академічного плагіату, що зумовлені метою регулювання та традиціями, які існують у різних галузях знань, сферах професійної діяльності та країнах. Зокрема, дещо різними можуть бути визначення у регулюваннях для студентських і наукових робіт, для журналістики і математики, британських та німецьких університетів тощо. Але спільне для всіх визначень приписування собі результатів, отриманих іншими особами.

Дослідники вирізняють такі основні різновиди академічного плагіату:

- дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат із посиланням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без посилання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);

- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

- перефразування тексту джерела у формі, близькій до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків із певного джерела без посилання на це джерело;

- подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських

робіт, есеїв, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» [12] (ст. 50, п. В), плагіатом є «оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору». Але цей закон має на меті захист особистих майнових і немайнових прав суб'єктів авторського права (ст. 3, ч. 2), а не притягнення до відповідальності тих, хто привласнює авторство у випадках, коли не йдеться про інтелектуальну власність. Тому наведене визначення не охоплює всі випадки академічного плагіату. Зокрема, під нього не потрапляє некоректне використання як результатів власної наукової або творчої діяльності чужих ідей, текстів тощо, які не є творами у розумінні зазначеного закону. Це стосується, насамперед, фольклору, офіційних документів органів державної влади, офіційної символіки, деяких видів повідомлень ЗМІ й т. п. (ст. 10) [8].

І все ж їх використання без належних посилань слід розглядати як академічний плагіат. Також проблемним із погляду застосування норм цього закону бачиться захист авторського права на об'єкти наукової чи творчої діяльності, які не опубліковані і не існують в об'єктивній формі (ст. 3, ч. 1) [12], до прикладу, на ідеї, висловлені під час обговорень. Натомість, норми академічної етики передбачають посилання на авторів таких ідей.

Академічний плагіат не варто ототожнювати з порушенням авторського права як різновидом права інтелектуальної власності. Ці порушення перетинаються, але не є тотожними. Захист права інтелектуальної власності спрямований, насамперед, на захист майнових прав авторів чи їх правонаступників. Натомість, норми щодо академічного плагіату спрямовані не на авторів, а на осіб, які порушують академічну доброчесність через ненадання достовірної інформації про авторів певних ідей, текстів, наукових

результатів тощо. Академічний плагіат розглядається як порушення етичних норм академічної спільноти, а порушення авторського права – як правопорушення, відповідальність за яке встановлюється Цивільним кодексом [24].

Вимоги щодо академічної доброчесності передбачають надання коректних посилань на справжніх авторів використовуваних творів, а не на осіб, яким могло бути передане авторське право на них (приміром, правонаступників авторів). Авторське право захищає тих, кому на певний момент часу належать майнові чи немайнові права на твір, і це не обов'язково будуть справжні автори твору. Публікація під власним ім'ям результатів, отриманих іншими особами, з дозволу цих осіб не є порушенням авторського права, але є академічним плагіатом.

Авторське право має обмежений термін дії. Після закінчення цього терміну дії дозволяється використання твору без згоди авторів чи їх правонаступників і без виплати відповідної винагороди, але це не позбавляє необхідності посилатися на авторів. Відсутність належних посилань – основна ознака академічного плагіату.

Академічний плагіат може стосуватися всіх типів джерел, зокрема: текстів, рисунків, архітектурних проектів, математичних виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Джерелами академічного плагіату можуть бути опубліковані і неопубліковані книги, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів тощо.

Академічний плагіат треба відрізнити від помилок цитування. Найбільш типові помилки цитування такі:

- 1) відсутність лапок у разі використання текстових фрагментів, що запозичені з інших джерел, за наявності коректного посилання на це джерело;
- 2) посилання на інше джерело;
- 3) неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела.

Помилки цитування зазвичай вважають менш суттєвим порушенням академічної доброчесності. Іноді їх розглядають як різновид академічного плагіату. Найчастіше це роблять в інструкціях для студентів, а не в документах, які встановлюють академічну відповідальність. Типове для українських освітян і науковців із деяких галузей знань подання всієї публікації чи її оглядової частини у вигляді набору фрагментів, запозичених з різних джерел. При цьому не завжди ці фрагменти коректно оформлені, навіть якщо вони є прямим цитуванням.

Іноді в таких текстах бувають переплутані посилання. Частими бувають помилки у прізвищах авторів, назвах та вихідних даних видань, що ускладнює чи унеможлиблює пошук джерел та їх опрацювання наукометричними системами. Іноді є підстави припускати, що помилки цитування зроблені свідомо для обґрунтування авторитетом наведених джерел ідей, думок, числових даних тощо, яких насправді немає в цих джерелах. Також, «помилки» можуть бути зумовлені намаганням приховати справжні джерела інформації.

Незалежно від того, вважати їх академічним плагіатом чи ні, помилки цитування – це порушення академічної етики, оскільки у сучасних умовах вони, як мінімум, викривлюють наукометричні показники науковців та наукових видань, тим самим порушуючи права справжніх авторів.

В окремих випадках невизначеним залишається питання стосовно необхідності чи відсутності посилання на джерела «загальновідомих» знань. Це поняття неоднозначне і залежить від обставин. Зазвичай під ним розуміють знання, які є в енциклопедіях, підручниках та інших подібних джерелах. Також до загальновідомих зараховують знання, наведені у багатьох (5 та більше) джерелах. Але те, що загальновідомо для представників однієї науки чи професії, може не бути таким для представників інших наук і професій. У прийнятті рішень із цього приводу варто брати до уваги таке:

- для кого призначена публікація (текст) – те, що є «загальновідомим» для автора, може не бути таким для типового читача;

- чи є принципово доступною інформація про першоджерела – іноді можна знайти десятки ідентичних текстів у джерелах, які очевидно не є оригінальними і авторитетними;

- чи є можливість альтернативної атрибуції автора, наприклад, через зазначення його прізвища без зазначення конкретного джерела (при цьому треба мати на увазі, що подібна атрибуція на основі вторинних джерел може виявитися помилковою).

Дискусійним бачиться питання стосовно правильного цитування перекладів. Існує думка, що дослівний переклад треба оформлювати як цитату, а відсутність лапок – це порушення. Але не менш обґрунтована думка, що переклад завжди вносить певні зміни у розуміння тексту. Тому оформлення навіть дослівного перекладу як цитати може надавати читачам викривлену інформацію стосовно позиції автора оригінального тексту. Рішенням проблеми може бути надання вільного перекладу з посиланням на джерело. При цьому грубі помилки перекладу, які викривляють думки авторів оригіналу, все одно можуть розглядатися як самостійні порушення академічної етики. Інші поширені варіанти вирішення цієї проблеми – наведення оригінального тексту поряд з перекладом, або наведення у дужках мовою оригіналу окремих слів, переклад яких неоднозначний.

Ще одне дискусійне питання полягає в оцінюванні як плагіату творів, що складаються із фрагментів творів інших авторів за наявності коректних посилань. Такі праці не можна вважати плагіатом, оскільки вони не містять ключової ознаки – привласнення чужих результатів. Але у більшості випадків (за винятком окремих видів студентських робіт) вони не відповідають установленим вимогам чи завданням, зокрема, стосовно наукової новизни, наявності власних результатів, критичного аналізу джерел тощо. Іноді такі роботи містять ознаки інших порушень

академічної доброчесності – обману, фальсифікації та/або фабрикації.

Як різновид академічного плагіату Закон України «Про освіту» визначає самоплагіат – «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» [19]. Проблема актуальна тому, що окремі автори наукових публікацій іноді багаторазово відтворюють одні й ті самі наукові результати, при цьому подають їх як нові. Але слід розуміти, що у випадках самоплагіату йдеться не про привласнення чужих результатів, а про некоректне з погляду академічної етики використання раніше опублікованих власних наукових результатів. Це зумовлює специфіку ідентифікації випадків самоплагіату та академічної відповідальності за таке порушення. Головними причинами виокремлення самоплагіату як виду порушень академічної доброчесності постає те, що він:

- знижує довіру суспільства до науки у цілому, а також до наукових результатів окремих осіб та інституцій;

- зумовлює отримання необґрунтованих переваг за фактично невиконану роботу; ці переваги можуть полягати в отриманні додаткового фінансування на проведення досліджень, що фактично не виконувалися, підвищенні наукометричних показників автора тощо;

- може порушувати авторські та суміжні права інших фізичних і юридичних осіб, зокрема, видавців та співавторів.

Типові приклади самоплагіату такі:

- дуплікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових праць як нових наукових праць;

- дублювання наукових результатів – публікація одних і тих самих наукових результатів у різних статтях, монографіях, інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше;

- подання у звітах із виконання

наукових проектів результатів, що містилися у попередніх роботах, як отриманих під час виконання відповідного проекту;

- агрегування чи доповнення даних – суміщення старих і нових даних без їх чіткої ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації;

- дезагрегування даних – публікація частини раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію;

- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

Істотна проблема для ідентифікації самоплагіату полягає у некоректному визначенні поняття «науковий результат» у чинному Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Аналізуючи наукові праці на предмет наявності самоплагіату, слід виходити з норми Закону (ст. 1, п. 22) [18], що науковий результат – це «нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень», а не з формулювань стосовно форм існування наукового результату.

Закон України «Про освіту» визначає поняття самоплагіату лише для наукових результатів. Світова практика поширює його і на інші види діяльності, зокрема, на результати творчої діяльності. Правовою підставою для цього є норма Закону про обман, як вид порушень академічної доброчесності, окремим випадком якого постає самоплагіат. До самоплагіату не належать перевидання (стереотипні чи перероблені та/або доповнені) монографій, підручників, навчальних посібників, інших творів, що містять результати наукової, освітньої або творчої діяльності, в яких наведено інформацію про перевидання та/або посилання на перше видання. Також самоплагіатом не вважається обмежене використання в нових монографіях, підручниках, навчальних посібниках фрагментів раніше опублікованих праць автора, якщо у новій праці наведено відповідну інформацію, а обсяг дублювання

узгоджений з видавцем та замовниками видання.

Застосування автоматичних засобів перевірки наявності академічного плагіату може у недалекому майбутньому істотно обмежити практики використання самоплагіату, оскільки він не буде сприяти досягненню однієї із своїх головних цілей. Замість прискорення виходу публікації він буде спричинювати її відхилення або принаймні затримку через необхідність надання додаткових пояснень і доопрацювання.

Фабрикація – «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях» [19].

Актуальна для України і світу проблема наукових публікацій, дисертацій, дипломних і курсових робіт студентів, яка полягає у тому, що в цих роботах нерідко наводяться дані про експерименти, емпіричні дослідження, вимірювання, розрахунки, опитування, інші види досліджень та їх апробацію, які насправді не виконувалися. Фабрикацією також вважається використання вигаданих даних поруч зі справжніми, що іноді використовується у випадках, коли справжніх даних не вистачає для обґрунтування висновків дослідження.

Фальсифікація – «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень» [19]. Фальсифікація може передбачати викривлення інформації про інструменти дослідження, матеріали чи процеси. Маніпулювання зображеннями чи поданням даних в інший спосіб, що спотворює дані або змушує занадто багато читати між рядками, також може вважатися фальсифікацією [19]. Фальсифікацією також вважається надання неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

Списування – «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема, під час оцінювання результатів навчання» [19]. Найбільш поширена форма списування – це

використання друкованих і електронних джерел інформації під час виконання письмових робіт, зокрема, екзаменаційних та контрольних робіт, без дозволу викладача. Списування може бути індикатором незацікавленості студента у вивченні навчальної дисципліни (студенти не бачать потреби у відповідних компетентностях, викладач некомпетентний чи не здатний зацікавити студентів тощо).

Бувають випадки, коли викладач неофіційно надає дозвіл на використання певних джерел інформації під час виконання письмових робіт. Це може бути ознакою недосконалої нормативної бази закладу вищої освіти, яка надмірно регулює умови поточного і підсумкового контролю. З іншого боку, це також може бути ознакою необ'єктивного оцінювання здобувачів освіти, коли таке оцінювання відбувається не за змістом роботи, а за іншими показниками. У будь-якому випадку наявність дозволу, якщо всі здобувачі освіти виконують завдання в рівних умовах, знімає питання про порушення з боку здобувачів.

Обман – «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітньої процесу; форми обману – це зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування» [19]. Крім зазначених вище, формами обману також вважаються:

- імітація освітньої та наукової діяльності;

- неправдиве співавторство:

- 1) приписування співавторства особам, які не брали кваліфікованої участі у дослідженні та підготовці публікації (зокрема, це стосується зарахування до авторів керівників установ і підрозділів, які безпосередньо не брали участі у виконанні роботи, працівників чи студентів, які здійснювали лише технічну допомогу, тощо);

1. невключення до співавторів осіб, які брали активну кваліфіковану участь у дослідженні та підготовці публікації, зокрема, у постановці цілей та завдань роботи, формулюванні її висновків,

розробленні алгоритмів, аналізі результатів експериментів та розрахунків, написанні тексту тощо;

- свідоме викривлення посилань на джерела, свідоме викривлення інформації, що міститься у джерелах, на які зроблені посилання (в деяких випадках це може також бути академічним плагіатом);

- проходження процедур контролю та оцінювання результатів навчання підставними особами;

- продаж, поширення, постинг або публікація курсів лекцій, роздаткових матеріалів, записів або іншої інформації, наданої викладачем, а також використання їх для будь-яких комерційних цілей без письмового дозволу викладача;

- симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів;

- отримання копії екзаменаційних білетів, питань чи завдань раніше, ніж буде дозволено викладачем;

- недозволене співробітництво, зокрема, під час виконання студентських проєктів, що подаються як результати самостійної роботи; використання недозволеної допомоги під час виконання індивідуальних та контрольних завдань;

- повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність з інших дисциплін, без дозволу викладача (іноді це розглядають як різновид самоплагіату);

- підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо);

- надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи;

- надання закладом вищої освіти або його співробітниками недостовірної інформації про заклад, його освітні програми, систему оцінювання, результати навчання, конкурси тощо;

- неправдиві повідомлення здобувачів освіти про події, які вимагають припинення освітнього процесу, перенесення контрольних заходів тощо (техногенні аварії, стихійні лиха, загроза вибуху тощо)

[19].

Хабарництво – «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі» [19].

У випадках, визначених законодавством, хабарництво може утворювати склад кримінального злочину «неправомірна вигода», передбаченого ст. 368, 368, 369 Кримінального кодексу України [5]. До хабарництва, зокрема, можуть бути зараховані одержання, провокування або пропонування неправомірної вигоди за отримання позитивної або вищої оцінки під час складання будь-якого виду поточного та підсумкового контролю, а також будь-яких інших переваг у навчальній, дослідницькій чи трудовій діяльності; примусові благодійні внески та примусова праця здобувачів освіти та/або їх батьків; примусове надання освітніх послуг (примусове репетиторство); деякі випадки конфлікту інтересів та ін.

Необ'єктивне оцінювання — «свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти» [19]. Всі вищезазначені порушення охоплюють усі види академічної недоброчесності передбачені законодавством.

Для наголошення необхідності механізмів, які будуть регулювати, регламентувати та контролювати дотримання академічної доброчесності в українських ЗВО, Міністерство освіти і науки України підготувало та поширило серед закладів вищої освіти рекомендації «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» [25]. У переліку рекомендованих заходів до внутрішньої системи забезпечення якості процедури та заходів для реалізації принципів академічної доброчесності наголошується на створенні відповідної нормативно-правової бази. ЗВО рекомендовано створити відповідні кодекси,

положення, правила та пам'ятки, що регламентуватимуть та повідомлятимуть про нові правила гри, яких віднині мусять дотримуватися учасники академічного процесу не тільки по совісті, а й згідно з вимогами Закону.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності у ПДАБА базується на Кодексі академічної доброчесності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (далі – Кодекс) [3], який встановлює загальні моральні принципи та правила етичної поведінки осіб, які працюють і навчаються в Академії (академічна громада), котрими вони мають керуватися у своїй діяльності.

Кодекс – це складова частина системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності ПДАБА (далі – Академія), затверджений вченою радою ПДАБА (протокол № 8 від 5 липня 2018 р.). Кодекс розроблений на підставі досвіду і зразків кращих університетів в Україні, українського законодавства, зокрема, Конституції України [4], Законів України «Про освіту» [19], «Про вищу освіту» [14], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [18], «Про авторське право і суміжні права» [12], «Про видавничу справу» [13], «Про запобігання корупції» [15], Цивільного кодексу України [24], Листа МОН України № 1/9-565 від 26 жовтня 2017 року [25], з дотриманням «Статуту Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» [21] та «Положення про організацію освітнього процесу в Придніпровській державній академії будівництва та архітектури» [10], Правил внутрішнього розпорядку ПДАБА.

Принципи і норми професійної етики та академічної доброчесності, сформовані в Кодексі, обов'язкові для всіх членів академічної громади:

«принцип законності та верховенства права». У своїй діяльності члени академічної громади мають суворо дотримуватися законодавства, стимулювати до цього інших;

«принцип чесності та порядності». У навчальній та викладацькій діяльності, наукових дослідженнях, практичній роботі тощо представники академічної громади зобов'язані діяти чесно, бути відвертими, свідомо не висувати неправдивих тверджень;

«принцип справедливості та толерантності». У взаємовідносинах між членами академічної громади важливим вважається неупереджене ставлення одне до одного, правильне й об'єктивне оцінювання результатів навчальної, дослідницької та трудової діяльності;

«принцип поваги та взаємної довіри». Атмосфера довіри заохочує вільний обмін ідеями та інформацією в академічному середовищі, сприяє співпраці та вільному продукуванню нових ідей, позбавляє остраху, що результати діяльності можуть бути вкрадені, кар'єра спаплюжена, а репутація підірвана;

«принцип компетентності й професіоналізму». Студенти та співробітники Академії зобов'язані підтримувати найвищий рівень компетентності у роботі та навчанні. Імперативом є постійне підвищення ними свого освітнього і наукового рівня як форми здійснення принципу «від освіти на все життя – до освіти протягом усього життя»;

принцип персональної відповідальності. Студенти та співробітники Академії мають брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання;

«принцип партнерства і взаємодопомоги». З метою підвищення якості навчальних та дослідницьких результатів представники академічної громади орієнтуються на суб'єкт-суб'єкту або партнерську взаємодію. Повага в академічному середовищі має бути взаємною, виявлятися як до інших, так і до себе. Слід поважати й цінувати різноманітні думки та ідеї;

«принцип відкритості і прозорості». Щоб уникнути зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками академічної громади,

необхідно, щоб усі процедури, які стосуються освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності, були прозорими і нескладними [3].

Дотримання зазначених вище принципів має бути справою доброчесності всіх без винятку членів академічної громади.

У ПДАБА створено Комісію з питань етики та академічної доброчесності (далі Комісія) [9] – колегіальний експертно-консультативний орган, мета якого – сприяння дотриманню етичних принципів і стандартів, фундаментальних принципів академічної доброчесності та розв'язанню етичних конфліктів між членами академічної спільноти. Основні завдання Комісії такі:

1) «сприяти зміцненню довіри, партнерським відносинам між учасниками науково-освітньої діяльності, консолідації академічної спільноти;

2) налагоджувати діалог і досягати згоди шляхом об'єктивного та принципового обговорення складних етичних ситуацій;

3) консультувати в ситуаціях, які викликають невпевненість в їх етичності, та щодо дій, які можуть спричинити порушення «Кодексу академічної доброчесності у Придніпровській державній академії будівництва та архітектури»;

4) представляти Академію у зовнішніх відносинах із питань академічної культури та виконання норм Кодексу академічної доброчесності в Академії;

5) надавати експертні оцінки щодо етичності дій і поведінки членів академічної спільноти та рекомендації щодо застосування санкцій за порушення Кодексу академічної доброчесності та Положення про академічну доброчесність у Придніпровській державній академії будівництва та архітектури;

6) розробляти рекомендації щодо поліпшення культури поведінки членів академічної спільноти та поширення етичних цінностей, принципів та стандартів» [9].

Комісія наділена правом приймати та розглядати письмові та усні заяви,

отримувати інформацію щодо порушення Кодексу академічної доброчесності ПДАБА та приймати рішення щодо накладання відповідних санкцій. Комісія контролює впровадження нових правил МОН в питаннях запобігання академічного плагіату та має повноваження здійснювати моніторинг якості надання освітніх послуг, надаючи рекомендації ректору щодо їх удосконалення.

Комісія надає консультації студентам та працівникам, які мають сумніви або непевність, щодо того, що їх дії або бездіяльність можуть порушити Кодекс академічної доброчесності ПДАБА. Комісія проводить інформаційну роботу щодо популяризації принципів академічної доброчесності та професійної етики педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, ініціює, проводить та підтримує дослідження з академічної доброчесності та якості освіти.

Комісія готує пропозиції щодо підвищення ефективності впровадження принципів академічної доброчесності в освітню та наукову діяльність, надає рекомендації та консультації щодо способів і шляхів ефективного дотримання норм Кодексу академічної доброчесності ПДАБА та інші повноваження відповідно до вимог чинного законодавства України та нормативних актів Академії.

З метою протидії порушенням академічної доброчесності в Академії розроблено та затверджено нормативні документи щодо дотримання академічної доброчесності, проводяться наукові семінари та роз'яснювальна робота, здійснюється перевірка на плагіат. Вчена рада Академії затвердила Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у ЗВО «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» 28.01.2020 р., протокол № 6 [8].

З метою сприяння академічній доброчесності та підвищенню якості наукових досліджень шляхом виявлення ознак плагіату в наукових та науково-навчальних роботах Академія уклала Договір про співпрацю з товариством з

обмеженою відповідальністю «Антиплагіат» № 09-07/2018 від 09.07.2018 (9 750 сторінок). Поновлено договір 01.08.2019, терміном на один рік (6 164 сторінки) та 1.08.2020 р. терміном на два роки (8 234 сторінки).

Укладено додаткову угоду про співпрацю з цим товариством, яка регламентує максимальну кількість сторінок пошукових запитів, яку академія може використати для перевірки дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та освітньо-наукового ступеня доктора філософії, на наявність ознак збігів/ідентичності/схожості впродовж 2020–2021 н. р.

Із 2018 року перевіряються на унікальність за допомогою онлайн-сервісу Unichек усі випуски періодичних наукових видань Академії та всі дисертації (загальна кількість сторінок – 4 421). У 2020 році перевірка цих документів продовжується; розпочато перевірку кваліфікаційних робіт студентів академії. З 2019 року розпочато роботу з наповнення репозитарію (<http://srd.pgasa.dp.ua:8080/>). Вчена рада Академії затвердила (протокол № 8 від 26.02.2019 р.) та ввела в дію наказом ректора Положення про репозитарій Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Окрім розділів наукової діяльності викладачів академії, репозитарій має розділ «Кваліфікаційні роботи студентів». Здійснюється наповнення колекції цього розділу «Магістерські роботи».

На нашу думку, актуальним до сьогодні залишається питання академічної відповідальності за порушення основних принципів академічної доброчесності. Академічна відповідальність не є різновидом юридичної відповідальності і не заважає притягненню осіб чи закладів (установ) до юридичної (кримінальної, адміністративної, цивільної чи дисциплінарної) відповідальності у випадках, передбачених законами. Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Відповідно до ч. 5 ст. 42, до основних видів

академічної відповідальності науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників належать:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присудженні або позбавлення присудженого педагогічного звання, кваліфікаційної категорії [14];
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи обіймати визначені законом посади.

Згідно із ч. 6 ст. 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання [19].

Згідно із ч. 7 ст. 42, види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їх відповідальності [19].

Зокрема, можуть використовуватися:

- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, додаткові контрольні роботи, тести тощо);
- повідомлення батькам чи іншим особам (фізичним або юридичним), які здійснюють оплату за навчання;
- внесення до реєстру порушників академічної доброчесності.

Слід вирізняти порушення здобувачів освіти від порушень науково-педагогічних і наукових співробітників. Некоректно накладати на студентів стягнення за академічний плагіат до того, як вони

пройдуть навчання правил академічного письма і, зокрема, використання джерел. Таке навчання бажано планувати у першому семестрі у вигляді курсів академічного письма, окремих модулів інших дисциплін або поза навчальним планом. Відповідальність студентів має корелювати із роком навчання і видом роботи — вона має бути найвищою для студентів старших курсів і випускових робіт.

Відповідно до ч. 9 ст. 42 [19], спеціальні закони, у тому числі й Закон України «Про вищу освіту» [14], мають установлювати академічну відповідальність закладів освіти за порушення академічної доброчесності. На разі закон не містить відповідних норм. Але, виходячи із загальної логіки законодавства, такою відповідальністю можуть бути анулювання ліцензій на провадження освітньої діяльності, сертифікатів акредитації освітніх програм та спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій, звільнення керівника засновником тощо.

Треба зазначити, наразі Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти розробило проект Закону «Про академічну доброчесність», у якому академічну відповідальність покладено на ЗВО. Так ст. 11, п. 4, § 8 цього законопроекту регламентує, що «Заклади освіти, наукові установи несуть відповідальність за академічну доброчесність своїх наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників та здобувачів освіти.

Неспроможність ідентифікувати порушення академічної доброчесності та протистояти цим порушенням через реалізацію внутрішньої політики академічної доброчесності вважається підставою для залучення суб'єктів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти для погодження плану заходів із приведення внутрішньої системи забезпечення якості до вимог цього Закону» [26].

Більше того, законопроект передбачає, що «заклади освіти, наукові установи повинні мати процедури притягнення до

відповідальності та види покарань тих своїх наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників та здобувачів освіти, які ігнорують вимоги дотримання академічної доброчесності, ставлячи під сумнів процес та результати освітньої і наукової діяльності цих інституцій в контексті їх акредитацій та ліцензій [26].

Але оскільки цей закон ще не прийнятий, ЗВО зперебувають на шляху створення нормативно-правових документів щодо питань академічної доброчесності. Подальші кроки відповідно до рекомендацій Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP), що реалізується Американськими

радами з міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства США в Україні, має на меті застосовувати спільний досвід США і України для розроблення та втілення чотирирічного плану заходів, зміст яких полягає в орієнтації та навчанні студентів, викладачів та адміністраторів навчальних закладів України практичної цінності і важливості академічної доброчесності, наданні ресурсів і плану дій задля їх тісного залучення до зміцнення академічної доброчесності в освітньому середовищі [16], будуть пов'язані з механізмами просування та утвердження основних принципів доброчесності серед науковців та здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність : виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1–13.10.2018). Варшава, 2018. 162 с. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/akademichna-dobrochesnist_naukovi-es.pdf
2. Дойчик М. Постановка й розв'язання проблеми гідності людини в Новочасній європейській філософії. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2013. Вип. 17. С. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_filos_psihol_2013_17_6
3. Кодекс академічної доброчесності ПДАБА. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2018/04/zvstavkami.pdf>
4. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III, чинний, поточна редакція. Редакція від 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Кульчицька О. О., Дойчик М. В. Академія як простір свободи. Проблеми розвитку науки та освіти: теорія і практика : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29–30 квітня 2016 р.). Київ : ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Наук.-навч. центр прикладної інформатики НАН України, 2016. С. 12–17.
7. Мельник Р. Про академічну доброчесність та безпеки у боротьбі за неї [назва з екрану]. URL: <https://osvita.ua/vnz/74950/>
8. Положення про запобігання та виявлення плагіату. URL: <https://pgasa.dp.ua/discussions/pro-zapobigannya-ta-vyyavlennya-akademichnogo-plagiatu-u-naukovykh-navchalno-metodychnykh-kvalifikatsijnyh-ta-navchalnyh-robotah/>
9. Положення про комісію з питань етики та академічної доброчесності ПДАБА. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2018/05/kopyya-polozhennya-ostannya-versiya.pdf>
10. Положення про організацію освітнього процесу. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2020/09/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnyogo-protsesu.pdf>
11. Положення про репозитарій ПДАБА. URL: http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/508/Положення_про_репозитарій.pdf?sequence
12. Про авторське право і суміжні права. Закон України. Документ 3792-XII, чинний, поточна редакція. Редакція від 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3792-12#Text>
13. Про видавничу справу. Закон України. Документ 318/97-ВР, чинний, поточна редакція. Редакція від 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/318/97-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про вищу освіту. Закон України. Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція. Редакція від 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
15. Про запобігання корупції. Закон України. Документ 1700-VII, чинний, поточна редакція. Редакція від 24.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18#Text>
16. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). URL: <https://saiup.org.ua/pro-proekt/>

17. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності. Постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187. Документ 1187-2015-п, чинний, поточна редакція. Редакція від 04.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>
18. Про наукову та науково-технічну діяльність. Закон України. Документ 848-VIII, чинний, поточна редакція. Редакція від 03.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
19. Про Освіту. Закон України. Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція. Редакція від 24.06.2020. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
20. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontsepsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>
21. Статут Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2018/04/statut-2017-www.pdf>
22. Ульянова Г. О. Цивільно-правовий захист прав інтелектуальної власності від плагіату. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2016. Вип. 41(1). С. 136–139. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(1\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(1)_35)
23. Харитонova О. І., Ульянова Г. О. Поняття й особливості академічного плагіату. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія».* 2014. Т. 14. С. 146–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npronua_2014_14_16
24. Цивільний кодекс України. Документ 435-IV, чинний, поточна редакція. Редакція від 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text>
25. Щодо забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти. Лист МОН України № 1/9-565 від 24 жовтня 2017 року. URL: <https://www.google.com/search?client=ms-google-coop&q=Лист+МОН+України+1/9-565>
26. Про академічну доброчесність. Законопроект. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/pdf>

REFERENCES

1. *Akademichna dobrochesnist : vyklyky suchasnosti* [Academic integrity: the challenges of today]. *Zbirnyk naukovykh ese uchashnykh naukovoho stazhuvannia dlia osvitan* [Collection of scientific essays of participants of scientific internship for educators]. Republic Poland, Varshava, 1–13.10.2018. Varshava, 2018, 162 p. (in Ukrainian)
2. Doichyk M. *Postanovka u rozviazannia problemy hidnosti liudyny v Novochasnyy yevropeiskii filosofii* [Statement and solution of the problem of human dignity in Modern European philosophy]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Filosofski i psykholohichni nauky* [Bulletin of the Precarpathian University. Philosophical and psychological sciences]. 2013, vol. 17, pp. 20–25. (in Ukrainian)
3. *Kodeks akademichnoi dobrochesnosti PDABA* [Code of Academic Integrity of PSACEA]. (in Ukrainian)
4. *Konstytutsiia Ukrainy. Dokument 254k/96-VR* [Constitution of Ukraine. Document 254k/96-VR]. Current, current edition. Edited by 01.01.2020. (in Ukrainian)
5. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy. Dokument 2341-III* [Criminal codex of Ukraine. Document 2341-III]. Current, current edition. Edited by 25.09.2020. (in Ukrainian)
6. Kulchytska O.O. and Doichyk M.V. *Akademiia yak prostir svobody* [Academy as a space of freedom]. *Problemy rozvytku nauky ta osvity : teoriia i praktyka: mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Problems of development of science and education: theory and practice : mater. international scientific-practical conf.]. Kyiv, 29–30 April 2016. Kyiv : HO “Instytut osvithoi ta molodizhnoi polityky”; Res. and dev. center for applied informatics of NAS of Ukraine, 2016, pp. 12–17. (in Ukrainian)
7. Melnyk R. *Pro akademichnu dobrochesnist ta nebezpeky u borotbi za nei [nazva z ekranu]* [On academic integrity and the dangers of fighting for it] [Title from the screen]. (in Ukrainian)
8. *Polozhennia pro zapobihannia ta vyivlennia plahiatu* [Regulations on the prevention and detection of plagiarism]. (in Ukrainian)
9. *Polozhennia pro komisiuu z pytan etyky ta akademichnoi dobrochesnosti PDABA* [Regulations on the Ethics and Academic Integrity Commission of PSACEA]. (in Ukrainian)
10. *Polozhennia pro orhanizatsiiu osvithoho protsesu* [Regulations on the organization of the educational process]. (in Ukrainian)
11. *Polozhennia pro repozytarii PDABA* [Regulations on the PSACEA repository]. (in Ukrainian)
12. *Pro avtorske pravo i sumizhni prava. Zakon Ukrainy. Dokument 3792-XII* [About copyright and related rights. Law of Ukraine. Document 3792-XII]. Current, current version. Edited by 04.11.2018. (in Ukrainian)
13. *Pro vydavnychu spravu. Zakon Ukrainy. Dokument 318/97-VR* [About publishing. Law of Ukraine. Document 318/97-VR]. Current, current version. Edited by 16.07.2020. (in Ukrainian)
14. *Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy. Dokument 1556-VII* [About higher education. Law of Ukraine. Document 1556-VII]. Current, current version. Edited by 25.09.2020. (in Ukrainian)

15. *Pro zapobihannia koruptsii. Zakon Ukrainy. Dokument 1700-VII* [On the prevention of corruption. Law of Ukraine. Document 1700-VII]. Current, current version. Edited by 24.09.2020. (in Ukrainian)
16. *Proekt spryiannia akademichnii dobrochesnosti v Ukraini* [Academic Integrity Promotion Project in Ukraine]. Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP. (in Ukrainian)
17. *Pro zaiverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia osvitnoi diialnosti. Postanova KM Ukrainy vid 30 hrudnia 2015 r. № 1187. Dokument 1187-2015-p* [About the statement of License conditions of carrying out educational activity. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from December 30, 2015 no. 1187. Document 1187-2015-p]. Current, current version. Edited by vid 04.05.2020. (in Ukrainian)
18. *Pro naukovu ta naukovo-tekhnichnu diialnist. Zakon Ukrainy. Dokument 848-VIII* [About scientific and scientific-technical activity. Law of Ukraine. Document 848-VIII]. Current, current version. Edited by 03.10.2020. (in Ukrainian)
19. *Pro Osvitu. Zakon Ukrainy. Dokument 2145-VIII* [About Education. Law of Ukraine. Document 2145-VIII]. Current, current version. Edited by 24.06.2020. (in Ukrainian)
20. Satsyk V. *Akademichna dobrochesnist: mifichna kontseptsii chy diievyi instrument zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity?* [Academic Integrity: A Mythical Concept or an Effective Tool for Quality Assurance in Higher Education?]. (in Ukrainian)
21. *Statut Derzhavnogo vyshchoho navchalnogo zakladu «Prydniprovska derzhavna akademiia budivnytstva ta arkhitektury* [Charter of the State Higher Educational Institution "Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture]. (in Ukrainian)
22. Ulianova H.O. *Tsyvilno-pravovyi zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti vid plahiatu* [Civil law protection of intellectual property rights from plagiarism]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii : Pravo* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Right]. 2016, vol. 41 (1), pp. 136–139. (in Ukrainian)
23. Kharytonova O.I. and Ulianova H.O. *Poniattia y osoblyvosti akademichnogo plahiatu. Naukovi pratsi Natsionalnogo universytetu "Odeska yurydychna akademiia"* [Concepts and features of academic plagiarism. Scientific works of the National University "Odessa Law Academy"]. 2014, vol. 14, pp. 146–153. (in Ukrainian)
24. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. Dokument 435-IV* [The Civil Code of Ukraine. Document 435-IV]. Current, current version. Edited by 16.08.2020. (in Ukrainian)
25. *Shchodo zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti v zakladakh vyshchoi osvity* [Regarding ensuring academic integrity in higher education institutions]. Letter of MES of Ukraine, no. 1/9-565 by 24 October 2017. (in Ukrainian)
26. *Pro akademichnu dobrochesnist. Zakonoproiekt* [About academic integrity. Bill]. (in Ukrainian)

Надійшла до редакції: 20.01.2021